

גמרא – "דכולי עלמא, מיהא מעיקרא בעינן לברוכי. מנלן? דאמר רב יהודה אמר שמואל: כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן... אלא אמר רב חסדא: חוץ מן הטבילה בלבד איתמר. תניא נמי הכי: טבל ועלה, בעלייתו אומר ברוך אשר קדשנו במצוותיו וצונו על הטבילה". (פסחים ז:)

רש"י, בה"ג – מדובר על ברכה לבעלי קרי שאסורים בתורה ובתפילה קודם שיטבלו, **ולכן מברכים לאחר הטבילה**. ומברכים 'על הטבילה' ולא 'לטבול'.
ר"ן בשם הגאונים – רב חסדא דיבר רק בטבילת גר כי נדה שלא פלטה שכבת זרע וזב שלא ראה קרי יכולים לקרוא ולהתפלל.
רבנו חננאל, ר"ן בשם הגאון, רמב"ם, ראב"ד, רא"ש – מדובר רק בטבילת גר שקודם טבילתו לא ראו לומר "וצונו", **אבל בבעלי קרי וכד' מברכים קודם טבילתם כשעומדים בחלוקם**, כי בוטלה תקנת עזרא בזה. ומברכים בכל חיבי טבילות "על הטבילה" כמו בגר, אע"פ שבעובר לעשייתן צריך היה לברך "לטבול", לא שינו את מטבע הברכה בגלל טבילת הגר.
מ"מ בתוספות – כל חיבי טבילות מברכים לאחר הטבילה שמא מחמת הקור או פחד מהמים לא יטבלו ואחר שירד הוא כבר ערום ולבו רואה את הערוה ולא יכול לברך, ותימצא ברכתם לבטלה.
ר"י – אין לגעור במי שבמברכת לאחר הטבילה כיון שגר מברך לאחר הטבילה ולא חילקו בזה. משמע שרק אין לגעור, אבל לכתחילה יש להורות לברך קודם הטבילה גם לדעתו כמו דעת הגאונים.

הדין כשטעתה ולא ברכה בעודה בחלוקה וכבר פשטה בגדיה

משנה – "ירד לטבול, אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרית עד שלא נתן החמה, יעלה ויתכסה ויקרא. ואם לאו, יתכסה במים ויקרא". (ברכות כב:)
גמרא – "והרי לבו רואה את הערוה? א"ר אלעזר ואי תימא רבי אחא בר אבא משום רבנו: במים עכורים שנו, דדמו כארעא סמיכתא שלא יראה לבו ערוותו. ת"ר: מים צלולים ישב בהם עד צווארו וקורא, וי"א עוכרן ברגלו...". (ברכות כה:)
ראב"ד, רוקח – כתב כ"א, שאם לא ברכה קודם שפשטה בגדיה תברך לאחר שתיכנס עד צוארה במים, ואם הם צלולים עוכרתם ברגליה ומברכת, כי כשהיא ערומה אסור לה לברך.

מחנה – פסק כ"י"ף, הרמב"ם והרא"ש, שכשפושטת מלבושיה ועדין עומדת בחלוקה, תברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו על הטבילה, ותפשוט חלוקה ויתטבול. וכראב"ד, שאם שכחה לברך תברך לאחר שתיכנס עד צוארה במים. ואם הם צלולים עוכרתם ברגליה ומברכת.
רמ"א – חשש לדעת רש"י ובה"ג שתברך רק לאחר הטבילה כי לא ראויה כרגע כמו גר שטובל לגרותו. וכן נוהגים שאחר הטבילה בעודה במים, מכסה עצמה בבגדיה או בחלוקה ומברכת.
של"ה – אנשי מעשה הזהירו לנשותיהן שיטבלו ותברך ואח"כ תטבול שנית.
דגול מרבנה – דחה דבריו כי טבילה שניה אינה כלום שהרי כבר טבלה ונטהרה. ואעפ"כ כתב שהואיל ויצאה מפיו של הגאון יש לחוש לדבריו.

דרישה – כתב שהנשים שלנו שמברכות על הטבילה בעודם במים צלולים ערומות ולא מכסות עצמן לא עושות כד"ן אע"פ שמחבקות זרועותיהן על גופן, כי הסיבה שהמים צריכים להיות עכורים זה לא בשביל שליבן לא יראה את ערוותו, כי ערוותו למטה מאוד (ולכן פסק הא"ח שיכולה אשה להתפלל בחלוקה), **אלא משום שאין זה כבוד שכינה שתעמוד ערומה ותברך, וא"כ לא יועיל בזה חיבוק ידיים**. ולכן הסכים עם פסק המחבר והרמ"א בזה שצריכה לעכר את המים או לכסות את עצמה.
ט"ז, ש"ד – חלקו על הדרישה, והתירו לברך בחיבוק ידיים אפילו לכתחילה, ואפילו בלא זה יש לסמוך ולהקל לברך.

1. תמה מדוע הדרישה המציא טעם שלעמוד ערום ולברך יש בזה משום ביזוי כבוד השכינה, הרי התורה אומרת מפורשות "ולא יראה בך ערות דבר", ומשמע שהאיסור הוא לברך כשערוותו מגולה, והיה צריך להקשות מכאן.
 2. הגמרא בברכות אמרה שאם הוא במים עכורים יכול לקרוא ק"ש, כי אין לבו רואה את הערוה. ואם מים צלולים נחשבים גילוי ערוה, מדוע הבעיה בלבו שרואה את הערוה, הרי עובר משום "ולא יראה בך ערוות דבר". אלא ע"כ אין במים צלולים משום "ולא יראה בך ערוות דבר" כי עיניו מחוץ למים, ולכן שאלה הגמרא מלבו רואה את הערוה, כי לבו והערוה ברשות אחת, ותרצה שמדובר במים עכורים.
 3. הא"ח בשם הרשב"א כתב שלבו רואה את הערוה, הכונה שהלב עם הערוה בתוך המים, אבל לעיניו רואות את הערוה אין לחשוש כי הן מחוץ למים. משמע שאם גם הלב מחוץ למים ודאי אין לחשוש.
 4. ר"ת כשהיה במים ורצה לשתות היה מכסה בבגד למטה מלבו כדי שלא יהיה לבו רואה את הערוה. משמע שהמים הצלולים לא נקראים שהוא ערום.
 5. באו"ח ס' עד סע' ב' פסק המחבר שאם אין לבו בתוך המים אלא למעלה, מותר אף בצלולים. משמע שאם עומד ומסתכל לחוץ אין משום גלוי ערוה. [הדרישה הסביר את הדין הזה ברוחץ בכלי שאין כלל שום גילוי ערוה]
- והסיקו מהנ"ל, שברור שאין שייכות של האיסור "לא יראה בך ערוות דבר" אלא כשערוותו מגולה בלי שום מים ואז אסור לקרוא ק"ש ולברך ברכות אא"כ מהפך פניו, אבל אם הוא תוך המים אין בו משום גילוי ערוה, אלא שיש בעיה של לבו רואה את הערוה, ובה מועיל מה שמחבקות את ידיה. ולכאורה יותר טוב שאף לבה יהיה מחוץ למים ולא רק עיניה, אלא שיותר יש צניעות שתהיה כולה בתוך המים עד צוארה ואח"כ תחבק ידיה להפסיק בין ערוותה ללבה.

וגם אלו שלא מפסיקות בחיבוק ידיים בין לבן לערוותן ג"כ יש להן על מי לסמוך (דעת הארחות חיים), שבאשה לא שייך כלל לבה רואה את ערוותה, כי ערוותן למטה מאוד, ותוכל לברך כשיש איזשהו לבוש המכסה ערוותן אע"פ שאין הפסק בין לבה לערוותה. וגם הרא"ש כתב וע"פ זה פסק המחבר שכשפושטת מלבושיה ועומדת בחלוקה תברך ותפשוט חלוקה ותטבול. משמע א"כ שיש חשש רק לגילוי ערוה ולזה חלוק מספיק, ואין צורך להפסיק בין הלב לערוה. משמע שגם הוא מסכים לארחות חיים שאין באשה משום לבה רואה את ערוותה. ואילו הראב"ד שפסק לעכר את המים סובר שיש באשה דין של לבה רואה ערוותה.

ולכן פסקו ה"ט"ז והש"ך, שבגלל שהארחות חיים והרא"ש הסכימו שאין באשה לבה רואה את ערוותה, וכ"פ המחבר באו"ח ס' עד, אין למחות ביד שום אשה שתסמוך על זה, ולכן כל שהיא במים אפילו צלולים, אם התכסו ערוותה ועגבותיה כאילו היה עליה לבוש מלפנים ומאחור ואין בזה משום גילוי ערוה ויכולה לברך אפילו בלא לעכר את המים. מ"מ כתב ה"ט"ז עצה טובה שתעשה זאת בחבוק ידיים להפסיק בין לבה לערוותה כאשר היא במים או שתעכיר את המים, ואז תצא י"ח כולם (גם דעת הדרישה). וכל זה לכתחילה. והרמ"א שכתב לכסות עצמה בבגדים זה מה שנהגו בזמנו, אך ודאי שאין זה חובה. וכ"כ גם המ"ב בס"ק עד ס"ק טז כמו ה"ט"ז והש"ך והוסיקי שאם יש נשים ערומות בבית הטבילה צריכה בעת הברכה להחזיר פניה וגופה מהן.

פתחי תשובה

1. גם במקום שנוהגות לברך קודם הטבילה ולא כרמ"א, זה רק בחול, אבל בשבת תברך אחר הטבילה או בלחש ע"י נענוע השפתים בלבד.
2. היעבץ כתב שבבתי טבילה שלנו שהם גם בתי מרחץ בחמין, תברך קודם שתיכנס לשם ולא תפסיק בדיבור.
3. אם יש בחדר חפירה ובו מקוה טבילה לנשים שמכסים אותו בנסרים, מכיון שהחדר עצמו הוא רשות לעצמו ואין בו זוהמא, יכול ללמוד בחדר זה, ומהיות טוב יעמיד מחיצה מטלטלת בין הלומד למקום המקוה המכוסה בנסרים.

טהרת הבית – למקוואות בימינו דין מרחץ, ומטעם זה ראוי לנשים הנוהגות כרמ"א שמברכת אחר הטבילה לברך בחדר הסמוך למקוה. **ציץ אליעזר (ח"ו ס' כה), שבט הלוי** – גם במקוה חמה כיום יכולה לברך כשהיא בתוך המים במקוה כדעת הרמ"א כי המקוואות שלנו נקיות, בחדר הטבילה לא מתרחצים וכן בור הטבילה הוא רשות בפני עצמו ומברכת כשהיא מכוסה במים (לפתור את בעית "לא יראה בך ערות דברי").